

Газета 1996—жыл  
1-сентябрден баслап  
шыға бастады

22-ДЕКАБРЬ

1997 ЖЫЛ

38 (45).

ДУИШЕМБИ

сатууда еркин бағада



# АДАМ ХӘМ НЫЗАМ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХУҚЫҚ ҚОРҒАУ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ХУҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

## БИРИНШИ ШАҚЫРЫҚ ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ОН ҮШИНШИ СЕССИЯСЫ ХАҚЫНДА МӘЛИМЛЕМЕ

Жақында Нөкесте Бірінші шақырық Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесінің он үшінші сессиясы болды. Сессияны Жоқарғы Кеңес Баслығы Т. Камалов ашты хәм басқарып барды. Сессияның жұмысына Өзбекстан Республикасы Олий Мажлис Баслығы Ә. Халилов, Олий Мажлис Баслығының орынбасары Б. И. Бугров қатнасты. Залда Жоқарғы Кеңестің депутатлары, Өзбекстан Республикасы Олий Мажлиснің Қарақалпақстан Республикасынан сайланған депутатлары, республика хукиметінің ағзалары, республикалық шөлкемлердің, жәмиyetлик бірлеспелердің басшылары, ғалаба хабар қуралларының үәкиллери болды.

Депутатлар сессияның жұмысы уйымын—секретариатын дүзди, күн тәртібин тастыйықлады.

Депутатлар Жоқарғы Кеңестің Мандат комиссиясының баслығы, депутат Т. Ибрагимовтың (44-Қыпшақ сайлау округи) баянатын тыңлады хәм 1997-жыл 3-августта Жоқарғы Кеңестің жаңадан сайланған депутатлары Самандар Искендеровтың (22—Жамбасқала сайлау округи), Муратбай Жумабаевтың (45-Шамшырақ сайлау округи), Махсуд Юлдашевтың (52-Қолап сайлау округи) үәкилликлерин таныды.

Депутатлар сессияның күн тәртібиндеги мәселелерди көрип шығыуға киристи. Жоқарғы Кеңестің санаат, қурылыс, транспорт, байланыс хәм халыққа хызмет көрсетиу мәселелери бойынша комитет баслығы, депутат Ф. Ж. Садилов (36-Дослық сайлау округи) «Қала жолаушылар транспорты хақында» Қарақалпақстан Республикасы Нызамының жойбарын депутатлардың қарап шығыуына усынды. Хожели автотаксопаркиниң директоры А. Жақсыбаевтың (50-Қарақалпақстанның 60 жылылығы сайлау округи), «Қарақалпақкөтермий үепалыз» акционерлик жәмиyetиниң бас директоры, депутат Т. Төлеповтың (54-Кенегес сайлау округи) хәм «Қарақалпақавтожол» мәмлекетлик—акционерлик жәмиyetиниң баслығы, депутат Қ. Дәулетаровтың (63-Алтынкөл сайлау округи)

шығып сөйлеулеринен кейин бул хужжет тастыйықланды.

Буннан кейин депутатлар «Товар базарларында монополистлик жұмысты шеклеу хәм бәсекишиллик хақында» Қарақалпақстан Республикасы Нызамының жойбары хақында Жоқарғы Кеңестің экономикалық реформа хәм бюджет сиясаты мәселелери бойынша комитет баслығы, депутат В. Есчановтың (31-Нәубәхәр сайлау округи) баянатын тыңлады. «Тахтакөпир» ижаралық ассоциациясының баслығы, депутат А. Адыловтың (81-Мүлк сайлау округи) додалауынан кейин олар қаралып атырған мәселе бойынша нызам хәм қарар қабыл етті.

Сессияда «Атмосфералық хәуаны қорғау хақында» Қарақалпақстан Республикасы Нызамының жойбары хақында мәселе қаралды. Бул мәселе бойынша Жоқарғы Кеңестің агросанаат комплекс хәм экология мәселелери бойынша комитет баслығы, депутат Д. Хожаниязов (55-Әмиүдәрәя сайлау округи) баянат жасады. Баянатты додалауға Кегейли районы Күнхожа атындағы орта мектеп мугаллими, депутат Ә. Байназаров (70-Кегейли сайлау округи) қатнасты. Депутатлар бул мәселе бойынша да нызам хәм қарар қабыл етті.

«Энергияны рациональ пайдаланыу хақында» Қарақалпақстан Республикасы Нызамының жойбары хақында Жоқарғы Кеңестің санаат, қурылыс, транспорт, байланыс хәм халыққа хызмет көрсетиу мәселелери бойынша комитет баслығы, депутат Ф. Ж. Садилов (36-Дослық сайлау округи) баянат жасады. Тақыятас ГРЭСиниң директоры, депутат О. П. Ревенковтың (47-Наурыз сайлау округи), 12-санлы қурылып атырған қорханалар дирекциясының баслығы, депутат Р. Розымовтың (19-Шорахан сайлау округи) хәм Қоңырат электр менен төмийинлеу дистанциясының баслығы, депутат Т. Сарыбаевтың (66-Үстирт сайлау округи) додалауларынан кейин депутатлар бул хужжетти тастыйықлады хәм оны өз күшине енгизиу хақында қарар қабыл етті.

Сессия «Билимлендириу хақында» қарар қабыл етті.

Жоқарғы Кеңестің мәмлекетлик хәкимият уйымлары, жергиликли өзін-өзи басқарыу хәм жәмиyetлик бірлеспелер мәселелери бойынша комитет баслығы, депутат С. Нурманов (72-Халқабат сайлау округи) «Қарақалпақстан Республикасының нызам актлерин таярлау хақында» Қарақалпақстан Республикасы Нызамының жойбары бойынша баянат жасады. Бул мәселе бойынша нызам хәм оны өз күшине енгизиу хақында қарар қабыл етилди.

«Қарақалпақстан Республикасының айырым нызамларына өзгерислер хәм қосымшалар киргизиу хақында» хәм «Қарақалпақстан Республикасының Конституциясына айырым өзгерислер хәм қосымшалар киргизиу хақында» Қарақалпақстан Республикасы нызамларының жойбарлары бойынша Жоқарғы Кеңестің нызам шығарыу нызамлылық хәм хуқық тәртиби мәселелери бойынша комитет баслығы, депутат Ж. Садықов (6—Киши район сайлау округи) баянат жасады. Баянат бойынша жарыс сөзлерге депутатлар Ж. Қайыпназаров (57-Қанлыкөл сайлау округи), Ж. Айтжанов (51-Сүеңли сайлау округи), Ш. Аллабергенова (42-Өзбекстан сайлау округи) қатнасты. Депутатлар бул мәселелер бойынша нызамларды хәм оларды өз күшине енгизиу хақында қарарлар қабыл етті.

Сессия Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң Президиумын дүзиу хақында мәселени қарады хәм тийисли қарар қабыл етті.

Депутатлар Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң комитетлериниң қурамына айырым өзгерислер киргизди.

Сессия басқа жұмысқа өтиуине байланыслы С. Нурмановты Жоқарғы Кеңестің мәмлекетлик хәкимият уйымлары, жергиликли өзін-өзи басқарыу хәм жәмиyetлик бірлеспелер мәселелери бойынша комитет баслығы лауазымынан, В. Есчановты экономикалық реформа хәм бюджет сиясаты мәселелери бойынша

ша комитет баслығы лауазымынан босатты.

Сессия депутат С. Искендеровты (22—Жамбасқала сайлау округи) экономикалық реформа хәм бюджет сиясаты мәселелери бойынша комитеттиң ағзасы, депутат М. Жумабаевты (45-Шамшырақ сайлау округи) санаат, қурылыс, транспорт, байланыс хәм халыққа хызмет көрсетиу мәселелери бойынша комитеттиң ағзасы, депутат М. Ю. Ибрагимовты (52-Қолап сайлау округи) мәмлекетлик хәкимият уйымлары, жергиликли өзін-өзи басқарыу хәм жәмиyetлик бірлеспелер мәселелери бойынша комитеттиң ағзасы етип сайлады.

Сессия Қ. Ералиевти Тахтакөпир районлық судының баслығы лауазымынан босатып, оны Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы судының судьясы, Қ. Якубовты Қарақалпақстан Республикасы Хожалық суды баслығының орынбасары, А. Ибрагимованы, Ю. Н. Кимди жаңа мүддетке Хожалық судының судьялары, А. Қайыпназаровты Хожалық судының судьясы етип сайлады.

Сессия Өзбекстан Республикасы Жоқарғы Хожалық судының судьясы болып сайланыуына байланыслы И. Есемуратовты Қарақалпақстан Республикасы Хожалық судының судьясы лауазымынан, А. Султансүйиновты өз арзасы бойынша Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы суды баслығының орынбасары лауазымынан босатты.

Сессия сондай-ақ өз арзалары бойынша К. Аллашеваны Беруний районлық судының баслығы лауазымынан босатты.

Депутатлар Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси Баслығының сессиялар аралығында қабыл еткен пәрманларын тастыйықлады.

Сессияда Өзбекстан Республикасы Олий Мажлисиниң Баслығы Ә. Халилов шығып сөйледі.

Усының менен биринши шақырық Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң он үшінші сессиясы өз жұмысын тамамлады.

(Қарақалпақстан мәлимлеме агентлиги).

## Кодекслерди үйрениуе бағышланды

19 декабрь күни Нөкесте Өзбекстан Республикасының жаңа Пуқаралық процессуал хәм Хожалық процессуал кодекслерин үйрениуе бағышланған регионаллық семинар кеңес болып өтті.

Семинар кеңеске Қарақалпақстан Республикасы хәм Хорезм ұлаяттының прокурорлары, суд хәм Хожалық суды уйымларының басшылары хәм судьялары қатнасты.

Семинарды Өзбекстан Республикасы Жоқарғы Хожалық суды баслығының орынбасары М. Әнмов кире сөз бенен ашты.

Күн тәртібиндеги мәселелер бойынша Ташкент мәмлекетлик юридика институтының профессоры Ш. Шорахмедов,

усы институттың деканы Э. Эгамбердиев, Өзбекстан Республикасы Жоқарғы судының судьясы Х. Жузбанов, Өзбекстан Республикасы Жоқарғы Хожалық судының судьясы М. Насруллаев, Өзбекстан Республикасы Прокуратурасының бөлим баслықлары С. Мухтаров, Ж. Субханқулов хәм басқалар сөзге шығып, келеси жылдың 1 январынан баслап хәрекетке енгизилетуғын бул кодекслер тууралы кең түрде түсиник берди хәм семинар қатнасыушыларын қызықтырған сорауларға жууаулар қайтарды.

Семинарға Қарақалпақстан Республикасы Прокуроры Қ. Халимов, Нөкис қаласы прокуроры А. Низановлар қатнасты.

(Қарақалпақстан мәлимлеме агентлиги).

## РЕСПУБЛИКА ПРОКУРАТУРАСЫНДА МӘЖИЛИС БОЛЫП ӨТТИ

Жақында Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасының мәжілислер залында республика хуқық қорғау уйымларының координациялық мәжілиси болып өтті.

Мәжілисти Қарақалпақстан Республикасы Прокуроры Қ. Халимов алып барды.

Бунда жол транспорт хәдийселерине байланыслы жынаятлардың алдын алыу хәм жас өспиримлер арасында жынаятшылықты болдырмау жағдайлары хақында мәселелер қаралды.

Биринши мәселе бойынша Қарақалпақстан Республикасы прокуратурасының биринши-орынбасары Ж. Нарымбетов кең түрде мәлимлеме жасады.

1997—жылдың 11 айы ишинде жол транспорт хәдийселери нәтижесинде 111 адам қайтыс болған болса, соның 24 жас өспиримлерден ибарат. 65 жол транспорт хәдийселери пиядалар төрепинен жүз берип, соның 10 адамы набыт болып 55 адамы ауыр жарақат алған.

Бул мәселе бойынша ҚР ИИМ не қараслы МАИ баслығы И. Дәнегулов, «Қарақалпақавтотранс» бірлеспеси баслығы Х. Худайбергенов, ҚР ИИМнің жынаяттың алдын алыу бөлиминиң баслығы Х. Рахметов, Нөкис қаласы прокуроры А. Низановлар шығып сөйледі.

Екинши мәселе бойынша Қарақалпақстан Республикасы прокурорының аға жәрдемшиси А. Мағмуратов баянат жасап, жас өспиримлер менен ислесиу инспекцияларының жұмыс жағдайлары хақында тоқтап өтті.

Мәжілисте Қарақалпақстан Республикасы Прокуроры Қ. Халимов жуумақлау сөз сөйлеп, усы өки мәселе бойынша тийисли шешим қабыл етті.

Мәжілиске Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси комитет баслығы Ж. Садықов, Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси бөлим баслығы З. Шамуратова, республика хуқық қорғау уйымларының басшылары қатнасты.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ.

## Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахслардан солиқлар ва йиғимларни ундиришни тартибга солиш тўғрисида

Солиқ ва тўлов интизомини мустаҳкамлаш, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахсларни ҳисобга олиш ва уларни солиққа тортиш тартибига тартибга солиш, солиқ тўлашдан бош тортишнинг олдини олиш ҳисобига солиқлар билан тўла қамраб олиш ва уларнинг тушинишни кўпайтириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси.

### ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. 1997 йил 1 ноябрдан бошлаб белгилаб қўйилсин;

жисмоний шахслар томонидан товарлар сотиш (хизматлар кўрсатишдан олинган тушум касса дафтарида кирим қилинмасдан савдо қилиниши (хизматлар кўрсатилиши) учун уларга солиқ органлари томонидан энг кам иш ҳақининг 10 баравари, бу ҳол қайтарилганда эса 11—50 баравари миқдорда молиявий жазо кўрилади;

Жисмоний шахсни тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги гувоҳнома бошқа шахсга берилган ёки бошқа шахсга тегишли гувоҳнома бўйича тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган тақдирда рўйхатдан ўтказиш гувоҳномаси олиб қўйилади, қонда бузувчига нисбатан эса тегишли маъмурий жавобгарлик чораси қўлланади;

тургун савдо тармоқлари орқали савдо қилувчи жисмоний шахслар назорат касса аппаратларидан фойдаланишлари ва ҳар кунлик нақд тушумни банкда топширишлари керак. Бунда улар банкдаги ўз ҳисоб-китоб (шахсий) счётидан топширилган нақд тушум миқдоридан нақд пул маблағлари олишга ҳақлидирлар;

юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи шахсларнинг солиқ органларида ҳисобдан ўтишдан бош тортишлари уларга энг кам иш ҳақининг 5 баравари миқдоридан жарима солишга олиб келади.

2. Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахслар номига шахс томонидан юридик шахс бўлмасдан тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги ҳужжат тақдим этилган тақдирдагина божхонада расмийлаштирилсин.

3. Жисмоний шахс томонидан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи шахс сифатида давлат рўйхатидан ўтмасдан даромад (савдо, ишлар, хизматлар) олган ҳолда бир марталик операциялар амалга оширилганда уларга солиқ органларига даромадлари ҳақида бир марталик декларация тақдим этиш ҳуқуқи берилсин.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси даромад олган ҳолда бир марталик операцияларни амалга ошириш бўйича даромадлар ҳақида бир марталик декларация шаклини ва уни тақдим этиш тартибни ўн кун муддатда ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар.

4. Белгилансинки, 1997 йил 1 ноябрдан бошлаб йўловчилар ва юк ташувчи жисмоний шахслар ўз фаолиятини фақат Вазирлар Маҳкамасининг «Транспорт ва алоқа соҳасидаги фаолиятини лицензиялаш тўғрисидаги низомларни тасдиқлаш ҳақида» 1996 йил 12 майдаги 175—сон қароридан белгиланган тартибда берилган лицензия бўйича амалга оширадирлар.

Жисмоний шахслар томонидан йўловчилар ва юк ташув ҳуқуқини берувчи лицензия берилганлиги учун давлат

божи миқдори юридик шахслар учун амалда бўлган ставкаларнинг 10 фоизи миқдоридан белгилансин.

5. Солиқ органларига айрим ҳолларда ва белгиланган тартибда тегишли солиқ тўловлари учун маблағларни бевосита аҳолидан йиғишга рухсат этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси тегишли солиқ тўловларини бевосита аҳолидан қабул қилиш, уларни бюджетга ўтказиш тартиби ва шартларини, квитанция шаклларини, шунингдек, уларни ҳисобга олиш ва улар бўйича ҳисобот бериш тартибни ўн кун муддатда ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар.

6. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги Молия вазирлиги ва Ижтимоий таъминот вазирлиги билан биргаликда юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахсларнинг меҳнат стажини ва уларнинг Пенсия жамғармасига бадал ажратиш тартибни бир ой муддатда ишлаб чиқсин ва Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

7. Ўзбекистон Республикаси Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлигининг Статистика давлат департаменти юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахсларнинг фаолиятини мунтазам равишда бир йўла статистик тадқиқ қилсин, унга жисмоний шахслардан белгиланган шаклда зарур маълумотларни сўраш ва олиш ҳуқуқи берилсин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлигининг Статистика давлат департаментига тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи шахслар тўғрисидаги маълумотларни ҳар ойда тақдим этсин.

8. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари; жисмоний шахслар томонидан юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишнинг белгиланган қондаларига оғишмай риоя қилинишини таъминласинлар, давлат рўйхатидан ўтмасдан ва тегишли рўйхатдан ўтказиш гувоҳномаси (патент) олмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш ҳолларига йўл қўймасинлар;

юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи рўйхатдан ўтказиш гувоҳномасини беришда аниқ жойни кўрсатмасинлар, уларга ўз фаолиятини давлат ҳокимияти органлари томонидан тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун ажратилган жойларда амалга ошириш имкониятини берсинлар;

йирик буюм бозорларида юридик шахс бўлмасдан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахсларнинг ҳужжатлари қабул қилинишини ва уларга рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисида гувоҳнома берилишини ташкил этсинлар;

фуқароларнинг маҳаллий ўз-ўзини бошқариш органлари (маҳалла қўмиталари) билан биргаликда тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисида тушунтириш ишларини олиб босинлар, шунингдек, жисмоний шахслар томонидан ноқонуний фаолият билан шуғулланиш ҳолларини аниқласинлар.

9. Белгилаб қўйилсинки; яшириб қолинган ёки камайтириб кўрсатилган фойда (даромад) нинг барча суммасини ва шу миқдордаги жаримани

ундириб олиш тарзидаги молиявий жазолар солиқ органлари томонидан ҳужжатлар бўйича текшириш якунлари ва солиқ тўлашдан бош тортиш ёки фойда (даромад) ни яшириш (камайтириб кўрсатиш) нинг иловага мувофиқ белгилари мавжуд бўлгандагина қўлланилади;

солиққа тортиладиган базани ҳисоблаб чиқаришда солиқ қонунчилигининг бузилишига ҳисоб—китобларни бузиб кўрсатиш сифатида қаралади ва молиявий жазолар, шу жумладан, пеня, солиқ солинадиган базага ҳисоблаб қўшилган суммага нисбатан қўлланилади

10. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қонунчилик ва меъёрий ҳужжатларни, мазкур қарордан келиб чиққан ҳолда, мувофиқлаштириш юзасидан бир ой муддатда таклифлар киритсин.

11. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов, Давлат солиқ қўмитаси раиси В. Беранов, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси  
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,  
1997 йил 23 октябрь.

### ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ 1997 ЙИЛ 23 ОКТЯБРДАГИ ҚАРОРИГА ИЛОВА.

Юридик ва жисмоний шахслар томонидан фойда (даромад)ни қасддан яшириш ва солиқ тўлашдан бош тортишнинг белгилари.

1. Ҳужжатларни сохталаштириш (тузатиш, ноқонуний тўғрилаш);

2. Қалбаки бошланғич бухгалтерия ҳужжатларидан фойдаланиш;

3. Фойдаланилмаган моддий харажатларни ишлаб чиқариш ҳисобига қўшиб ҳисобдан чиқариш;

4. Корхонада ишламайдиган, лекин ҳисобда турадиган ходимларга иш ҳақи ёзиш йўли билан меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларини ошириш;

5. Сотилган олинган тушумни ҳисобот давридан кейинги даврга ўтказиш (сотиш ҳажмининг, ва даромаднинг қасддан камайтириш);

6. Моддий ёқилғи—энергетика ресурслари харажатларини ва амортизация (эскириш) миқдорини сунъий равишда ошириш ёки норматив (лимит) ларни нотўғри қўллаш;

7. Ҳужжатларни йўқ қилиш ёки уларни тақдим этишни рад этиш;

8. Сотилган жойларида бухгалтерия ҳужжатлари ва бошқа ҳужжатлар билан тегишли равишда расмийлаштирилмаган маҳсулот (товар) ларнинг мавжуд бўлиши;

9. Давлат рўйхатидан ўтмасдан ва солиқ органларида ҳисобга турмасдан ҳужжалик (тадбиркорлик) фаолиятини юртиш;

10. Давлат солиқ хизматининг ёзма билдиришномаси мавжуд бўлган ҳолда икки ва ундан ортиқ манбалардан даромад олувчи жисмоний шахслар томонидан даромадлари ҳақида декларация тақдим этмаслик.

Ҳар бир инсанның өзинен кейин оның аты, қол жазбалары, сүүрети, перзентлери ғана қалады десек қәтелеспеймиз. «Балалы үй базар, баласыз үй мазар»—дегендей ҳәр бир шаңарақтың жарасығы, өмиримиздиң жалғасы болған сүйикли перзентдеримизди тәрбиялап камалға келтириү ата-аналардың баслы мақсети ҳәм ұазыйпасы. Өмир бойы бир тырнаққа зар болып ата-ана мәртебесине жетиүди әрман етип жүрген шаңарақ ийелери де жоқ емес. Биздиң редакциямызға усы мазмундағы хатлар жиий келип турады. Анығырағы, олар көпшилик жағдайларда бала асырап сақлаү тәртиби ҳақында кеңире түсиник бериүди соранып хат жоллайды. Биз усылардың айырымларына жууап бериү мақсетинде Кегейли районлық ПХАЖ бөлиминде болып ГҮЛАЙЫМ ӨТЕГЕНОВА менен сәубетлескен едик.

Бала алып сақлауды қәлеўши ҳәр бир пуқара нызам бойынша өзи жасап турған аймақтың ҳәкимият органларына арза жазыуы тийс. Усы арза арқалы ҳәкимият тәрәпинен балалыққа алыү қарар тийқарында бериледи. Арза ерли зайыпшылардың екеўиниң келисими арқалы иске асырылады. Егер асырап алынатугын баланың ата-анасы бар болса олардың жазба түрдеги келисими болыуы керек.

## Бала асырап сақлау тәртиби

Ата-анасы аналық ҳуқықын айрылған жағдайда ямаса нызам тийқарында тәрбия бериүге қәбилети жоқ деп табылса, ата-анасы бир жыдан аслам ұақыт өз баласы менен бирге турмаған болса тийсели орындардың ескертиўине қарамастан, оны тәрбиялаудан, асыраудан бас тартса, балаға ата-аналық мийирманлық, ғамхорлық көрсетилмесе бул айрықша жағдай ретинде басқаның асырап алыуына баланың өз ата-анасының келисимииз-ақ иске асырылады.

Айырым пуқараларға бала асырап алыү ҳуқығы берилмейди.

1. Ата-аналық ҳуқықын айрылған пуқараларға.

2. Баласына алимент төлеуден бас тартқаны ушын судланған пуқаралар.

3. Бурын асырауға бала алып, өз миннет ҳәм ҳуқықларын орынламағаны ушын бала асырап алғаны бийқар етилген пуқаралар.

4. Нызамлы түрде ҳәрекет етиү қәбилети жоқ—деп табылған пуқаралар.

Асырап алған баланың дурьс өсиўи, жақсы тәрбиялануўын тәмийнлейтуғын ҳәм материаллық жақтан толық мүмкиншиликке ийе болыуы шәрт. Егер бул мүмкиншиликлер болмаса бала алып сақлау ҳуқығы берилмейди.

10 жасқа толған ямаса 10 жастан асқан балаларды асырап алыуда олардың өзлериниң келисими болыуы тийс. Бала келисими тийсели орындардың тексерийинде, оқып атырған мектебиниң мугаллимлерин ямаса тәрбияланып атырған балалар үйиниң тәрбияшыларын қатнастырып бала менен сөйлесиү арқалы иске асырылады. Бул мәселе балаға алдын ала ашық түрде айтылып түсиндирилиўи ҳәм асырап алатугын ата-ана менен жақыннан таныстырылыуы керек.

10 жасқа толған балаларға оның келисимииз атын, фамилиясын, әкесиниң атын өзгертиүге жол қойылмайды. Баланың атын өзгертиү бала асырап алыуға рухсат беретугын тийсели орындардың келисими менен иске асырылады. Балаға асырап алыушының өтинини сыйынша оның фамилиясы берилип, оның өз аты баланың әкесиниң аты болып тийсели ҳүжетке жазылады.

Бала асырап алыуды рәсмийлестириү усы мәселе туўралы қарар қабыл етилген жердеги пуқаралық ҳалаты актилерин жазыу (ПХАЖ) бөлиминде есапқа алыү диниминде турады.

Бала асырап алыү қупиялылығын жәриялағанлар ӨзР ЖК ниң 125-статьясы менен жууапкершиликке тартылады. Асырап алынған балалар сол семьяның туўған балалары менен бирдей барлық мүлклик ҳуқықлар менен миннетлерге ийе болады.

Егер, бала асырап алыү жалған ҳүжетлерге негизленген болса суд бийлиги менен нызамсыз деп табылады.

Сәубетлескен; Қ. СЕЙТМУРАТОВ.

спорт

## Баҳадырдың жеңиси

Соңғы ўақытлары ҳәр қыйлы сәнелерге ҳәм естеликлерге арналған көп ғана ушырасыулар, спорт жарыслары шөһлетилестиримекте. Усындай спорт жарысларына бизиң жерлеслеримиз қатнасып белгили орындарды ийеләү менен бирге Республикамыздың даңқын көтерип, елимизди танытып атыр.

Быйыл 4—8—декабрь күнлери Шымкент қаласында генерал С. Рахимов естелигине арналған өскерий гүрес бо-

йынша 2—халық-аралық турнир өткерилген еди. Турнирге Вийғөрез Мәмлекетлер Дослығы (СНГ) ҳәм Азия еллеринен көп ғана палуанлар қатнасты.

Бул турнирде бизиң жерлесимиз (ТВПТУ) Ташкент Жоқары Өрттен Сақлау Техникалық Училищесиниң курсанты Баҳадыр Бабаниязов 115 кг салмақ категориясы бойынша биринши орынды жеңип алыуға еристи.

Баҳадыр 1996—97—жыллары Қарақалпақстан Республикасының чемпионы атағын алыуға миясар болған еди. Бундан басқа да 1997—жылы сентябрьде Алматы қаласында өткерилген Азия чемпионатында бронза медалын қолға киргизген палуанлар қатарынан орын алды.

Гүлчәхра ӘҮЕЗОВА.  
ҚМУ, журналистика бөлиминиң 5-курс студенти.

БИРИНШИ ШАҚЫРЫҚ ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ОН ҮШИНШИ СЕССИЯСЫ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИ КОМИТЕТТЕРИНИҢ ҚУРАМЫНА АЙЫРЫМ ӨЗГЕРИСЛЕР КИРГИЗИУ ХАҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ҚАРАРЫ.

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі

ҚАРАР ЕТЕДИ;

Төрткүл районы №22 Жанбасқала сайлау округинен депутат Исқандаров Самандар Исқандаровичты Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесинің Экономикалық реформа хәм бюджет саясаты мәселелери бойынша комитет ағзасы етип;

Тақиятас қаласы №45 Шамшырақ сайлау округинен депутат Жумабаев Муратбайды Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесинің Санаат, құрылыс, транспорт, байланыс хәм халыққа хызмет көрсетиу мәселелери бойынша комитет ағзасы етип;

Хожели районы №52 Қолап сайлау округинен депутат Ибрагимов Мақсуд Юлдашевичты Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесинің Мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары, жергиликли өзін-өзи басқарыу, хәм жәмийетлик бирлеспелер мәселелери бойынша комитет ағзасы етип сайлансын.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ БАСЛЫҒЫ Т. КАМАЛОВ.

Нөкис қаласы, 15 декабрь 1997 жыл.

САДЕНБАЙ НУРМАНОВТЫ ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ МӘМЛЕКЕТЛИК ХӘКИМИЯТ УЙЫМЛАРЫ, ЖЕРГИЛИКЛИ ӨЗИН-ӨЗИ БАСҚАРЫУ ХӘМ ЖӘМИИЕТЛИК БИРЛЕСПЕЛЕР МӘСЕЛЕЛЕРИ БОЙЫНША КОМИТЕТИ БАСЛЫҒЫ ЛАҒАЗЫМЫНАН БОСАТЫУ ХАҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ҚАРАРЫ

Қарақалпақстан Республикасы Конституциясының 77-статьясына муапық, Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі

ҚАРАР ЕТЕДИ;

Басқа жұмысқа өтиуне байланыссы Саденбай Нурманов Қарақалпақстан

Республикасы Жоқарғы Кеңесинің Мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары, жергиликли өзін-өзи басқарыу хәм жәмийетлик бирлеспелер мәселелери бойынша комитети баслығы лағазымынан босатылсын.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ БАСЛЫҒЫ Т. КАМАЛОВ.

Нөкис қаласы, 15 декабрь 1997 жыл.

БАХТИЯР ЕСЧАНОВТЫ ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ РЕФОРМА ХӘМ БЮДЖЕТ СИЯСАТЫ МӘСЕЛЕЛЕРИ БОЙЫНША КОМИТЕТИ БАСЛЫҒЫ ЛАҒАЗЫМЫНАН БОСАТЫУ ХАҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ҚАРАРЫ

Қарақалпақстан Республикасы Конституциясының 77-статьясына муапық,

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі

ҚАРАР ЕТЕДИ;

Басқа жұмысқа өтиуне байланыссы Бахтияр Есчанов Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесинің Экономикалық реформа хәм бюджет саясаты мәселелери бойынша комитети баслығы лағазымынан босатылсын.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ БАСЛЫҒЫ Т. КАМАЛОВ.

Нөкис қаласы, 15 декабрь 1997 жыл.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МИНИСТРЛЕР КЕҢЕСИНИҢ ҚУРАМЫНА ӨЗГЕРИСЛЕР КИРГИЗИУ ХАҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ҚАРАРЫ

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі

ҚАРАР ЕТЕДИ;

Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесинің құрамына Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесинің мәлимлеме-талау топарының баслығы лағазымы киргизилсин.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ БАСЛЫҒЫ Т. КАМАЛОВ.

Нөкис қаласы, 15 декабрь 1997 жыл.

«ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ АЙЫРЫМ ДЕПУТАТЛАРЫНЫҢ ДЕПУТАТЛЫҚ ҰӘКИЛЛИКЛЕРИН МҮДДЕТИНЕН БУРЫН ТОҚТАТЫУ ХАҚЫНДА»

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ҚАРАРЫ

«Қарақалпақстан Республикасында депутатлардың статусы хәққында» Қарақалпақстан Республикасы ызамаының 7-статьясына муапық,

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі

ҚАРАР ЕТЕДИ;

№11 Пристань сайлау округинен Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесинің депутаты Қурбанбай Сейтназаровтың депутатлық Ұәкилликлери өзиниң жеке арзасына муапық мүддетинен бұрын тоқтатылсын.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ БАСЛЫҒЫ Т. КАМАЛОВ.

Нөкис қаласы, 15 декабрь 1997 жыл.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИ БАСЛЫҒЫНЫҢ ПӘРМАНЛАРЫН ТАСТЫЙЫҚЛАУ ХАҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ ҚАРАРЫ

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі

ҚАРАР ЕТЕДИ;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Турсынбай Байжанович Есчановты Қарақалпақстан Республикасы ден саўлықты сақлау министри лағазымынан босатыу хәққындағы 1997 жыл 11 ноябрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Дамир Реипназарович Бабаназаровты Қарақалпақстан Республикасы ден саўлықты сақлау министри етип тайынлау хәққындағы 1997 жыл 11 ноябрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Қоңыратбай Ильясович Дошумбаевты Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі Баслығының орынбасары лағазымынан босатыу хәққындағы 1997 жыл 4 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Имиамин Нуратдинович Қалмуратовты Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі Баслығының орынбасары етип тайынлау хәққындағы 1997 жыл 4 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Қоңыратбай Ильясович Дошумбаевты Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі Баслығының орынбасары Экономика хәм статистика министри етип тайынлау хәққындағы 1997 жыл 4 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Мурат Алламуратович Тажимуратовты Қарақалпақстан Республикасы Телерадиокомпаниясы, баслығы лағазымынан босатыу хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Алламурат Есемуратовты Қарақалпақстан Республикасы Баспа сөз бойынша мәмлекетлик комитети баслығы лағазымынан босатыу хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Татлымурат Жумамуратович Атамуратовты Қарақалпақстан Республикасы билимлендириу министри лағазымынан босатыу хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Әжинияз Тажимаевты Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі Баслығының орынбасары лағазымынан босатыу хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Татлымурат Жумамуратович Атамуратовты Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі Баслығының орынбасары етип тайынлау хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Әжинияз Тажибаевты Қарақалпақстан Республикасы Баспа сөз бойынша мәмлекетлик комитети баслығы етип тайынлау хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесі Баслығының Алламурат Есемуратовты Қарақалпақстан Республикасы Телерадиокомпаниясы баслығы етип тайынлау хәққындағы 1997 жыл 12 декабрьдеги пәрманлары тастыйықлансын.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИНИҢ БАСЛЫҒЫ

Т. КАМАЛОВ.

Нөкис қаласы, 15 декабрь 1997 жыл.

Кеңейтирилген семинар кеңес

Жақында Қарақалпақстан Республикасы «Аралсууқурылысы» бирлеспесинің мәжлислер залында Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик салық уйымларында гезексиз өткерилген аттестация жуўмақлары бойынша кеңейтирилген Республикалық семинар кеңесі болып өтти.

Оған Өзбекстан Республикасы Мәмлекетлик салық комитети баслығының 1-орынбасары Қуралов Мурадудла Ялғашевич, салық комитетинің жуўаплы хызметкерлери Гиясов Хасан Абдуллаевич, Ким Виктор Александрович хәм Республикамыздың салық уйымлары, прокуратура, хожалық суды, орайлық банк, әдиллик, қаржы экономика министрликлери баслықлары хәм орынбасарлары қатнасты.

Семинар кеңесті Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесі баслығының биринши орынбасары Б. Бектурдыев кирис сөз бенен ашты хәм алып барды.

Аттестация Өзбекстан Республикасы Президенті И. Ә. Кәримовтың 1997 жыл 29 июльдеги Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинетинің мәжлисинде сөйлеген сөзинен келип шығатуғын талапларға муапық республикада салық уйымлары хызметкерлеринің билим дәрежесин хәм хызмет Ұазыйпасын атқарыушылық тәжірибесин, мораллық хәм ишенлик қәбилетин бахалау мақсетинде, сондай-ақ салық уйымларын өз лағазымларына ылайықлы емес, хызмет лағазымынан пайдаланыушы турпайы хәрекетлери менен өз абыройына нуқсан түсіретуғын, хызмет Ұазыйпасына итибарсыз қарайтуғын хызметкерлерден тазалау мақсетинде өткерилди.

Аттестацияға қатнасқан Тахтақоңир, Қанлыкөл, Хожели, Төрткүл, Мойнақ

районлық мәмлекетлик салық инспекцияларының айырым хызметкерлери өзлеринің бир қанша билим дәрежесин, кәсіпке уығылылығын көрсеткени менен Хожели, Қоңырат, Тахиятас, Төрткүл қалалық хәм Нөкис, Шоманай районлық салық инспекцияларының тейпара хызметкерлери өткерилген аттестацияда өзлеринің салық ызамаы бойынша билим дәрежесин төмен, көсип маманлыққа ийе болмағанлықларын, билимин, тәжірибесин арттырыуышын өз үстінде ислемай атырғанлықларын, хәттеки хәкимшилик жазаның түрлерин бәлмейтуғынлығын көрсетти.

Бизиң елимиздиң хәмме тараўында әмелге асырылып атырған реформалардың мақсеті кадрлардың көз қарасының өзгеріуіге, келешектеги уллы мәмлекет қурыуға Ұақыт талабына сай келетуғын қәнийгелерди таарлау үлкен әҳмийетке ийе болып есапланады.

Буннан соң Өзбекстан Республикасы Мәмлекетлик салық комитети баслығының биринши орынбасары М. Қуралов Өзбекстан Республикасы Президенті И. Ә. Кәримовтың 1997 жыл 29 июльдеги Министрлер Кабинетинде сөйлеген сөзнен келип шығатуғын Ұазыйпалар хәм салық хызметкерлеринің гезексиз өткерилген аттестациясының жуўмақлары хәққында, кең түрде шығып сөйледи.

Салық хызметкерлеринің бүгинги күнде талапшаңлығын хәм жуўапкершилин арттырыу хәққында Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик салық бас басқармасының баслығы Б. Сейтмуратов шығып сөйледи.

Буннан соң сөзге шыққан Қарақалпақстан Республикасы экономика хәм статистика министри орынбасары А. Зарекеев, Қарақалпақстан Республикасы

сы прокуратурасының ишкі ислер уйымларында хәм мәмлекетлик салық бас басқармасында тергеу хәм сорастырыу үстинен бақлау бөлими баслығы М. Исмайлов, Қарақалпақстан Республикасы қаржы министрлинің орынбасары А. Юсупов, Өзбекстан Республикасы Орайлық Банкинн Қарақалпақстан Республикасы Бас басқармасының баслығы орынбасары Б. Ишгибаев, Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик министрлинн орынбасары Қ. Сейтназаров, Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик салық бас басқармасының жеке пуқараларды салыққа тартыу бөлими баслығының орынбасары Б. Шадибековлар жуўмақланып

атырған жыл даўамында исленген жұмыслар соның менен бирге жол қойылған қәте-кемшилликлер оларды сапастырыу, тийисли уйымлардың алдында турған Ұазыйпалары жөнинде өз баянларынды кең түрде тоқтап өтти.

Билдирилген пикирлерди, алдағы Ұақыттағы ислениуи тийис болған Ұазыйпаларды есапқа алып тийисли шешим қабыл етилди.

П. ХАБИБУЛЛАЕВ,

ТЕК ЖҮРСЕН, ТОҚ ЖҮРЕСЕН

Шоманай районлық ИИБниң қорғау бөлимшесі хәр қандай жынайттың алдын алыуда хәм ызама қарғайдаларын бузыушыларға юридикалық кеңес беріуде көп ғана жұмысларды ислеп атыр.

Жынайтшылар менен гүресіуде қандай жұмыслар исленип атырғаны хәққында Шоманай районлық ИИБ жанындағы қорғау бөлиминиң баслығы К. Муратов пенен сәубетлескенде ол мыналарды айтқан еди.

Быйыл бизиң қорғау бөлими хызметкерлери төрешинен районлық кәрхана хәм шөлкемлерде ислеуши 46 пуқара майда урлық ислегени себепли иркилин, тийисли жазаларын алды. Хәзирги экономикалық қыйыншылықларға төтенки бере алмай атырған дәуирде мәмлекетлик мүлкти талан-тараж етиу әсиресе «Шоманай мамығы» акционерлик жәмийетинде көпелп ушырасады. Усы кәрханада ислеуши Б. Кузенабаев пахта мамығын урлап, иси судқа өтип тийисли жазасын алды. Бул кәрханада жыл басынан берли 1743 сумлық зат мәмлекетке

қайтарылып, айыпкерлерге 7200 сүм мұғдарында жәрима салынды. Райондағы №9—балалар бақшасынан 1935 сүмлық балаларға арналған азық-ауқатлық затлар урланған.

Шара көриу бойынша районлық халық билимлендириу бөлимине мәлимлеме берилгенине қарамастан елге дейин шара көриу хәққында хеш қандай жуўап алмадың. Усының өзін районлық халық билимлендириу бөлиминде ишкі тәртіпке деген итибарсызлықты көриуге болады.

«Тек жүрсен тоқ жүресен» деген сөз бийкарга айтылмаған. Хәдал мийнет етип тыныш хәм құрғын турмыста жасау, бирбиреуге қыянет етпеу хәр биримиздиң баслы мақсетимиз болыуы тийис.

Хеш қашан да қыянетшилликке шөпәтлик болмайтуғынын хәр бир адам терең түсиниуи керек.

Ж. ТАҚИРБЕРГЕНОВ,

ХУҚЫҚЫЙ БИЛИМ ХАЛЫҚҚА

## Хуқуқ тийкарларын өзлестириу әдиули уазыйпамыз



қында қабыл етилип атырған нызамларды хәм олардың әҳмийетин халық арасында үгит-нәсиятлауға байланыслы мәселелер ҳаққында сөз еткен еди.

Қоңырат районлық суды жәмәәти де өзлериниң мақсәти болған жынаяттың алдын алыу, пуқаралардың хуқықларын, мәкеме, шөлкемлердиң мәплерин қорғау бойынша тийисли илажларды ислеп шықты.

Көшпели суд мәжлислеринде жынайтты ислер жәмәәтлик хожалықларында көрилип, халық арасында хуқықый мәселелер бойынша түсиник берилиу менен қатар мектеп, лицейлерде ушырасыулар уйымластырылып сорау—жууап кешелери өткерилди. Хуқықый бағдарларда хәр қыйлы баянатлар оқылып барылды. Суд кеңсесинде суд хызметкерлери хәм адвокатлар тәрәпинен хәр күни пуқаралар қабылланып оларға хәр тәрәплеме хызмет көрсетилиу менен қатар арзалардың тез шешилиуине хәрәкет етилди.

Бул жұмысларды жақсыландырыу баслы уазыйпамыз болып табылады. Хәр бир нызамның мақсәти ең биринши рет инсанның, жеке меншик кәрхана, хожалық жәмәәтлериниң хуқықларын қорғаудан ибарат.

Ата-ана бала тәрбиясына немқурайды қараса, оны материаллық жақтан тәмийинлемесе, ал балалар өз ата-аналарына тийисли дәрежеде ғамхорлық етпесе нызам алдында жууапкер болып мәжбүрий түрде жәрдем берийге миннетли болады. Сондай-ақ қыз балаларды өз еркине қарамастан ямаса неке жасына жетпестен бурын турмыс қурыуға мәжбүрлесе, өз қәлегени менен некеден өтиуине тосқынлық етсе, басқа да сондай хәрәкет ислеген пуқаралар жынайы жууапкершиликке тартылады.

Демек, демократиялық хуқықый мәлекет пуқаралар хуқықларының барлық уақытта, барлық жағдайда да нызам жолы менен қорғалуына толық кепиллик береді.

**Р. ҚУРБАНОВА,**

Қоңырат районлық судының баслығы.

Елимиздиң гәрәзсиз мәлекет болғанына да 6 жылдан аслам уақыт өтті. Гәрәзсизлик шарапаты менен Өзбекстан Республикасының Конституциясы, барлық нызамлар, кодекслер жаңадан қабылланып, хуқықый демократиялық мәлекеттиң тийкаргы нызамлары ислеп шығылыуы жаңа мәлекет қурылысы хәм сиясатының, экономикасының күшейиуінде, реформаларды әмелге асырыуда үлкен әҳмийетке ийе. Хәр тарауға тийисли нызамлар халық—аралық хуқыққа сәйкес қабылланып пуқаралардың, мәлекет, мәкеме, шөлкемлердиң хуқықларын қорғауда хызмет етип киятыр. Бул нызамларды халық арасында түсиндириу хуқық қорғау уйымлары хызметкерлериниң әдиули миннети болып есапланады.

Өзбекстан Республикасының Президенті И. Ә. Кәримов хуқық қорғау уйымларының басшылары, хуқық изертлеуши илимпазлар, ғалаба хабар қуралларының уәкиллери менен ушырасыуда халықтың хуқықый мәдениатын көтериу, хуқық таныу қәнигелерин таярлау хә-

## ОЙСЫЗЛЫҚТЫҢ АҚЫБЕТИ

Соңғы уақытлары өз тилеклери менен қосылып той қылып атырған көп ғана жағдайлардың гүуасы болып, «Қыз алып қашыу» дәстүри азайғандай сезилер еди.

Лекин, айырым сайыз ойлы жигитлердиң бул әдетлери пүткиллей қалмаған екен.

Бәлким Рысгүл сол күни аздаңа нелердидур жобаластырып шыққан шығар. Тилекке қарсы оның ойларын бийтанис жигит пүткиллей бузып жиберди.

Күнделикли уақыт бойынша достысы менен оқыға шыққан Рысгүлди Бахауатдин өз шериклериниң машинасында күтип алды. Олар қыздың қарсылық көрсеткенин есапқа алмастан зорлық пенен машинаға отырғызып өз жолына рәуана болған. Деген менен қыздың анық қайыл болмауының хәм судқа бермен деген гәплерин еситкен жынаятшылар хәр қыйлы жаман гәплер менен қыздың кеулине тийип машинадан түсирип кеткен.

Үйлениу нийетинде болған Б. Садилов өзиниң енди ғана 18 ге толған өмирин аяқ асты қылып, нызам алдында

қатаң түрде жууап берийге уақыт келетуғынын жүдә кеш аңлады.

Нәтийжеде жынайтшы Б. Садиловқа Өзбекстан Республикасы Жынаят кодексиниң 28 хәм 136-статьялары менен 3 жыл, ал оның шериги Б. Жапақовқа 2-жыл еркинен айырыу жазасына хүким шығарылды. Солай етип турпайылық пенен турмыс қурмақшы болған жигитлер үйленемен деп «Үйли» болып қалды.

Олар хаял-қызлардың да хуқықы ерлер менен тең екенін ертерек ойлап, өз-ара келисим дүзип, ата-анасының разылығы менен ис тутқанда еки елге бахыт, қууаныш алып келген келин-күйеулер болыуы сөзсиз еди...

Бизниң жигитлеримиз қызларды хәр қандай күшлер менен емес, ал өз меҳир-мухаббаты, сыйласығы арқалы бийлеп алғанда ғана шаңарақлары татыу, беккем хәм бийик болыуына исеним пайда болар еди.

**Гүлчәхра НИЕТОВА,**

ҚМУ журналистика бөлиминиң 5 курс студенти.

Маълумки инсонға қанча умр кўрганлиги билан баҳо берилмайди. Инсон топған бебаҳо бойликлари—ю, шон—шухратлари хәм умрига безак бўломайди. Токи юксак адоаб-ахлоқи, беминат меҳнати ила одамларға нафи тегиб, халқ назарига тушмаса.

Нукус Давлат университетиниң география факультетиде тағлим олаётган Шомурод милиция ишига қизиқи қолади. Иигитниң күзларидаги оловли ўтқи пайқаған рахбарлар, уни Нукус шаҳар ИИБға оддий милиционер қилиб ишга олишади. Дастлабки кунлар қийин бұлса да Шомурод тез кунда жамоаға қўшилиб, ишга кўникиб кетади. Хәр бир топшириқни ўз вақтида бажарған Шомурод бошлиқлар назарига тушиб, участка вакили, вояга етмағандар билан ишлаш нозир, республика ИИБ, ЖҚБ да тезкор вакил лавозимларида хизмат қилиб, обрў-әйтибор топади. Шу йилниң апрель ойидан бошлаб, Нукус шаҳар ИИБда жиноят қидирув бўлими бошлиғиниң ўринбосари бўлиб иш бошлайди.

олишнинг бир неча хил режалари ўйлаб кўрилди. Ниҳоят Шомурод «У мен билан университетда икки йил бирга ўқиган эди. Рухсат этсангиз ўзим кириб гаплашиб кўрсам» деб бошлиқдан илтимос қилди. Эхтиёт чоралари кўрилиб, Шомурод ичкарига юборилди. Соч-соқоллари ўсиб, кўзлари уйқусизлиқдан қизариб кетқан қотил, Шомуродни кўриб, орқасига тисарилди. Қўлидаги болта баланд кўтарилди. Е, Шомуродқа қараб отади, өзиниң бошига солади. Битта қалтис қадам бутун режани барбод қилиши мумкин. «Таваккал»—бақирди Шомурод. Қотил бир санчиб тушди-ю, бурчакга тикилиб, ўтириб олди...

Ушанда Шомурод қанча гапирганини, нималар деганини хозир эслолмайди. Бироқ қотил унинг сўзларидан таъсирланиб ерга юзтубан етганича узоқ вақт йиғлаган. Вазият тақозо қилған жойда жисмоний кучга нисбатан сўз кучиниң хәм қудратли эканлигини Шомурод маҳорат билан кўрсата билди. Маълум бўлишича Таваккал Турдимуродов наркотик модаларни истеъмол қилгани

## УМР БЕЗАГИ

Шаҳарда кетма-кет тўртта хонадон ўғрилардан жабр кўриб, шикоят қилишади. Хонадон эгалариниң тўрттаси хәм аёл киши. Ўғрилиқ эса бир хил усулда амалга оширилған. Суриштирув—қидирув ишлари бошлаб юборилади. Гумондор шахслар аниқланади, бироқ энди уларни ушлаш вазифаси турарди. «Ўғрилар бадавлат аёлларға ўч бўлған эди, демек уларни енгил табиат аёллар орасидан қидириш керак». Шомуроднинг бу фикри тезкор гуруҳқа маъқул тушди. Кузатув ишлари бир ҳафта давом этди. Ниҳоят эски шаҳарда яшовчи Лола исмли аёл уни мўлжалга олинди. Эшик оҳиста чертилиб, киришга изн сўралғанида, бир шарпа қўшни чорбоғга сакриб ўтди. Қуршовдаги ўз постида хушёр турған Шомурод изидан отилди. Шарпа дарвозадан ошиб ўтиб, катта йўлга қиди. Шомурод унга эрашди. Яна беш километрдан кейин дала бошланади. Жиноятчи ўзини қамишзор ёки безазорға уриши мумкин, топиш мушкуллашади.

Шуларни ўйлаб келәтган Шомурод жон-жаҳди билан югурди. Уч километрлик масофа босилғандан кейин, жиноятчига саноқли қадамлар қолди.

Уч, икки, бир, кутилмағанда жиноятчи бирдан орқасига қайрилиб, Шомуродқа ташланади. Тезкорлик билан химояға ўтган Шомурод уни йиқитади. Жиноятчи хансираб зўрға нафас оларди, унинг олишгудай мажолли хәм йўқ эди. Шундай бўлса да у, қаршида турған рақибига қараб яна ташланмоқчи бўлди—ю, лекин ўпкасини чаңгалағанича сув-сув деб боқира бошлади. Шу тариқа жиноятчи гуруҳнинг бир аъзоси, «Қорақалпоғистон» кўчасида яшовчи, Цой Виктор қўлга олинди. Шундан кейин гуруҳ бошчиси, муқаддам судланған, «Ш. Рашидов» кўчасида яшовчи Омангелди Турдимуродов ва Ан Николайлар хәм қўлга олинди.

1996 йил 15 март күни Хўжайли шаҳрида бўлған мудҳиш қотиллик одамлар қалбини ларзага солди. Жиноятчи очиш учун қўшимча куч сифатида Шомурод рахбарлигидаги тезкор гуруҳ хәм юборилди. Қайнона, келин ва олти ойлик шақалоқ ваҳшийларча ўлдирилған. Қотил яширинған, Суриштирув—қидирув ишлариниң жадал олиб борилиши натижасида қотилнинг кимлиги аниқланди. У шу хонадон аъзоси, кўрнамак ўғил Турдимуродов Таваккал эди.

Бир ҳафтадан кейин қотил яшириниб етган жой хәм излаб топилди. Лекин у дераздан болта чиқариб, ким яқинлаша ўзимни-ўзим ўлдираман деб тинмай бақирарди. Жиноятчиниң қурбон бўлиб кетишига йўл қўймаслик лозим. Қўлга

ва сотгани учун илгари судланған. Бироқ берилған тарбиядан тўғри хулоса чиқармаған Таваккал яна қора дори истеъмол қила бошлайди. Уша кунни хумори тутганда дори топилмайди. Онасидан пул сўрайди, онаси пул оз қолганини айтади. Хотини рўзгорға ёғ, ун олиш кераклигини тушунтиради. Аламини кимдан олишни билмай турған ўғил, овқатта ошқовоқ тўғраб ўтирған онасиниң қўлидан пичоқни тортиб олиб...

Фарзанд юрак қонидан бўлади дейишади. Ўз онасиниң юрагини юлиб олиб, маъшукаси томон келәтган йигит йиқилиб тушганида, она юраги тилга кириб, «ёмон йиқилмадингми болам» деб сўраған экан. Оналар ва ноқобил фарзандлар ҳақида бундай ривоятлар кўп-кўп айтилған.

Афсуски, Таваккал ўз волидаси кўрагини қонга бўйади.

«Тўхтанг, нима қилаяпсиз?» деб югурған хотинини хәм бўғизлайди. Бу хәм етмағандай кўрагини болта билан чопқилади. Қонга қўшилиб, гўдақ насбаси—она сүти хәм ерга томчилайди. Фарзанд насбаси хәм тураған экан. Ваҳшийлашған қотил оч бўлиб йиғлаган олти ойлик фарзандини бешқандан юлиб олиб, оёғидан, ушлаб, столга бир-икки марта тортиб уради. Норасиданиң боши ёрилиб, кўзлари отилиб, чиқиб кетади.

Қотил қонун олдида жавоб бериб, ўлимға маҳқум этилади.

Нукус шаҳар ИИБ, ЖҚБ бошлиғиниң ўринбосари, милиция капитани Шомурод Есимбетов қаерда қандай вазифа берилмасин сидқидилдан, ҳалол бақаришга ҳаракат қилди. Икки ўғил, бир қизиниң ота-ониси Шомурод ва Гулпарчинлар бири эл тинчлиги учун бўлса, иккинчиси юрт соғлиги йўлида хизмат қилишапти.

Республикаимиз мустақиллигиниң олти йиллик байрами бу оила учун қўш байрам бўлди. Шомурод «Жасорат» медали билан тақдирланған эди. Қаҳрамонлик намунаси Шомуроднинг кўксини безаған бўлса, унинг эл-юрт тинчлиги йўлида қилаётган беминат хизматлари, эзгу ишлари ҳаёт йўлига ҳар доим безак бўлиб бораверади.

**Д. ХУДОИШУКУРОВ,**

Редакция жәмәәти, газетаның Бас редакторының орынбасары Н. Төрәбаевқа қойиниси

**Шухрат ИБРАГИМОВТЫҢ**

қайтыс болыуына байланыслы терең қайғырыу менен кеуил айтады.

«АДАМ ҲАМ НЫЗАМ»

ШӨЛКЕМЛЕСТИРИУШИЛЕР; Қарақалпақстан Республикасы Прокуратура-сы, Әдиллик Министрлиги хәм Ишчи ислер Министрлиги.

Газета А-3 формасында нуқсасы 12500 587 буйыртпа менен басылды. Газета айына 3 мәртебе шығады.

Бас редактор

Роза КӨБЕЙСИНОВА,

Редакцияның жәмийетлик кеңесөйлері:

Парахат АЙТНИЯЗОВ, Жаңабай САДЫҚОВ, Азат НУРЖАНОВ, Бахмурат СЕЙТУРАТОВ, Батыр МАТМУРАТОВ, Фархад НИЗАМОВ, Қудайберген НИЯЗЫМБЕТОВ, Жаңабай ШЫЛМАНОВ, Замира ШАМУРАТОВА, Хакимбай ХАЛИМОВ.

Мәкал жайлығыз;

Инд; 742000. Нәпис қаласы

Гәрәзсизлик көшеси №44 жай. телефон; редактор; 4—47—59.

Басыуға рухсат етилген уақты 15.00 Индекс пуқаралар ушын—321, көрханалар ушын—322.